

Colecția de documente de la Arhivele Statului Bacău (1424—1848). Inventare arhivistice, întocmit de D. ZAHARIA, Em. CHIRIACESCU și C. CĂRAMIDARU, București, editată de Serviciul de Publicații din Direcția generală a Arhivelor Statului, 1976, 389 pagini, 1645 documente, 21 planșe-reproduceri.

Sub auspiciile Serviciului de Publicații din Direcția generală a Arhivelor Statului, a văzut lumina tiparului în anul 1976, lucrarea „Colecția de documente de la Arhivele Statului Bacău (1424—1848). Inventare arhivistice” rod al muncii neîntrerupte desfășurate de harnicul colectiv de arhiviști condus de Dumitru Zaharia, șeful Filialei Arhivelor Statului Bacău, Emilia Chiriacescu și Corneliu Cărămidar. Călăuzit de nobilele idei cuprinse în „Programul Partidului Comunist de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism” cu privire la studierea în mod științific a istoriei patriei, colectivul de aici pune la îndemîna specialiștilor și marelui public inventarul acestei colecții, care cuprinde rezumatele tuturor cărților domnești, hrisoavelor, zapiselor, mărturiilor hotarnice dintre anii 1424—1848, precum și cele din manuscrisele 1—10, referitoare în special la moșiile Roșiori și Poștei din ținutul Romanului, Nănești, ținutul Bacău.

Lucrarea cuprinde un număr de 1645 de documente, din care 1445 scrise în chirilică și 200 în limbile : greacă 139, germană 18, franceză 17, slavă 8, latină 4, turcă 3, maghiară 2, rusă 7, armeană 1 și polonă 1. Numărul relativ mare de documente, scrise și în alte limbi, nu împiedică unitatea și coerența lucrării, întocmită cu toată rigurozitatea științifică, evidențind problemele de bază pe care le cuprind documentele. După prefața în care se dau toate deslușirile asupra documentelor, metodelor de lucru etc., urmează o prețioasă introducere, lista de abreviere, rezumatele documentelor, încheindu-se cu toate anexele necesare unei asemenea lucrări : lista de corespondență și indicele general. Au fost produse în fotocopii — în majoritatea lor foarte citețe — un număr de 21 de documente. Permanenta și sistematica activitate cu persoanele fizice deținătoare de documente, care au păstrat această moștenire strămoșească, prin donare sau vânzare către Arhivele Statului Bacău, au furnizat autorilor un material deosebit de bogat pentru epoca feudală și prima parte a epocii moderne. Aceste documente cuprind o arie largă de probleme, pornind de la cele economice și social-culturale la cele

administrative. Colecția a necesitat un mare volum de muncă în vederea documentării și selectării faptelor. Merită o subliniere specială, minuțiozitatea cu care este urmărită, prin rezumatele bine întocmite, deposedarea treptată a țăranilor de pământul strămoșesc, de către așezămintele călugărești și marea boierime. Documentele privind schitul Savu, cele referitoare la acapararea pământului țăranilor din Nănești, străvechi sat răzășesc, sînt edificatoare în acest sens. Urmărirea sincronică a deposedării țăranilor răzeși de pământul străbun, ajută pe cercetător să distingă mijloacele și procedeele la care recurgeau mănăstirile și marea boierime pentru atingerea scopului lor. Daniile domnești, înșelarea țăranilor care făceau acte de donare a pământului către instituțiile bisericești, preținsele acte de vânzare-cumpărare, măsurătorile false, cumpărături necinstite, dările neînchipuit de grele, atragerea la călugărie a unora dintre răzeșii bogați și pînă la deposedarea cu forța, sînt tot atitea metode pe care le-au folosit marii proprietari de pămînturi, fie ei laici sau clerici. Parte din moșiile satelor ca Cernu, Poduri, Măzănăești, Bucșești au intrat în proprietatea schitului Savu, pământul Năneștilor în posesia paharnicului Sandu Sturza, vistiernicului Petrache Sturza, logofătului Theodor Sturza, iar banii Costea Polieni și Ion Anastasachi au acaparat ultimele suprafețe de pământ ale țăranilor liberi din Nănești. Marea boierime și clerul, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, favorizată de legiurile și oamenii de stat ai timpului, au reușit să-și sporească domeniile nu numai în dauna celor mai numeroși locuitori ai Moldovei — țăranimea — ci și în detrimentul pămînturilor care făceau parte integrantă din ocoalele unor ținuturi. Documentele păstrate la Arhivele Statului Bacău, reliefează acest aspect atît pentru pămînturile aparținînd ocolului Bacău cît și pământul altor ocoale, cum este cazul ocolului ținuturilor Botoșani și Roman. Astfel, pămînturile ce făceau parte din ocolul așezării de la vărsarea Bistriței în Siret, au fost reduse succesiv intrînd în proprietatea marilor latifundiați vecini. În anul 1689 porțiunea de teren cuprinsă între Bistrița și pîriul Limpede a fost dată mănăstirii Precista din Tg. Ocna, devenind moșia independentă Leiteni, trecută în stăpînirea aceluiași așezămint. Partea de nord a ocolului, devenită moșia Mărgineni se afla, în anul 1696, în proprietatea lui Neculai Costachi vornic, iar un an mai tîrziu Ștefan Roset intră și el în posesia unei părți de pământ din ocolul ținutului Bacău. Reducerile succesive vor continua și în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, prin acapararea unor suprafețe importante de către Radu Racoviță, mare paharnic, prin dania domnească din 1734, vornicul Andronache, cumnatul domnitorului Moldovei Ioan Theodor Callimachi, în 1759 și terminînd cu boierii prunculești în anul 1837. Rezumatele documentelor evidențiază în același timp încercările de rezistență ca și plîngerile țăranilor pentru a-și recăpăta drepturile asupra pămînturilor, încercări care s-au dovedit de cele mai multe ori ineficiente și pline de urmări grele pentru cei care le-au inițiat. Aria problemelor pe care le evidențiază această colecție, este mult mai largă. În sumara

noastră prezentare ne-am rezumat doar la câteva din aspectele mai deosebite din lucrare. Acest volum, oferind un material documentar deosebit de bogat și reprezentativ, prezintă un real interes, constituind un instrument de lucru valoros, atât pentru specialiști în științe istorice, cât și pentru un cerc larg de cititori dornici să aprofundeze cunoașterea unor pagini din istoria zbuciumată a acestor meleaguri moldovene, Prin îngrijirea cu care a fost alcătuită, prin surplusul de informații autentice privind istoria acestor locuri, pe care le pune la îndemâna unor largi cercuri de cercetători — nu numai medieviști — carte constituie o realizare prestigioasă, motiv de mândrie pentru istoricii băcăuani.

Gheorghe Radu